

Aanbeveling lidmaatschap externe adviseurs

Aanbeveling lidmaatschap externe adviseurs e.d. is vastgesteld op de Algemene Ledenvergadering van de NVR op 8 april 2005.

Aanleiding

Een overheidsorgaan werft externe leden voor haar rekenkamer(commissie). Er solliciteren kandidaten die bij een extern bureau werken waar zij onderzoek doen voor en/of adviezen geven aan de overheid. De vraag is in hoeverre er een probleem kan ontstaan van belangenverstrengeling indien een lid van de rekenkamer(commissie) zelf dan wel het bureau waar hij werkt tevens werkzaamheden verricht in opdracht van de overheid.

Probleemschets

Voorop kan worden gesteld dat externe adviseurs een groep vormen die in potentie interessante externe leden kunnen zijn voor een rekenkamer(commissie). Met hun achtergrond van bedrijfsmatig werken en hun kennis en ervaring op bijvoorbeeld het gebied van doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek kunnen zij een aanvulling zijn voor een rekenkamer(commissie). Aan de andere kant is het risico van belangenverstrengeling zeker aanwezig.

De belangenverstrengeling kan verschillende vormen aannemen. Wat betreft de persoon zelf zien wij met name de volgende mogelijkheden:

- 1 Het lid van de rekenkamer(commissie) is bij hetzelfde overheidsorgaan (gemeente, regio, provincie) ook als extern onderzoeker of adviseur werkzaam
- 2 Het lid van de rekenkamer(commissie) is bij hetzelfde overheidsorgaan (gemeente, regio, provincie) ook als extern onderzoeker of adviseur werkzaam geweest voor een onderwerp dat de rekenkamer(commissie) onderzoekt

- 3 Het lid van de rekenkamer(commissie) voert ook onderzoeken uit voor de rekenkamer(commissie)
- 4 Het lid van de rekenkamer(commissie) voert onderzoeken uit voor andere rekenkamer(commissie)s.

De belangenverstrengeling kan ook het bureau betreffen van het lid. Varianten zijn dan:

- 5 Het bureau van het lid van de rekenkamer(commissie) voert bij hetzelfde overheidsorgaan (gemeente, provincie) werkzaamheden uit
- 6 Het bureau van het lid van de rekenkamer(commissie) is bij hetzelfde overheidsorgaan (gemeente, regio, provincie) ook als extern onderzoeker of adviseur werkzaam geweest voor een onderwerp dat de rekenkamer(commissie) onderzoekt
- 7 Het bureau van het lid van de rekenkamer(commissie) voert ook onderzoeken uit voor de rekenkamer(commissie)s.
- 8 Het bureau van het lid van de rekenkamer(commissie) voert onderzoeken uit voor andere rekenkamer(commissie)s.

Aanbeveling

Het lidmaatschap van een externe adviseur is een afweging tussen enerzijds het risico lopen als gevolg van (de schijn van) een mogelijke belangenverstrengeling en anderzijds de verwachte inbreng van kennis en ervaring. Deze afweging ligt bij het overheidsorgaan dat de keuze moet maken en het kandidaat lid. Uitgangspunt voor het aanvaarden van en het goed uitvoeren van de functie is dat de (schijn van) belangenverstrengeling vermeden wordt. Onderstaande aanbeveling biedt hiervoor een handvat.

A Rekenkamer(commissie)s kunnen beschikken over een extern budget om een extern bureau in te huren. Het lijkt

in dit geval niet gewenst dat het lid dan wel het bureau waar het lid werkzaam is onderzoeken verricht voor de rekenkamer(commissie) (variant 3 en 7). Er ontstaat dan de ongewenste situatie dat het lid zichzelf dan wel zijn eigen bureau aanstuurt. De opdrachtgever – opdrachtnemer relatie gaat knellen. Het belang van de rekenkamer(commissie) en het bureau kan uit elkaar lopen. Er zijn voorbeelden van rekenkamer(commissie)s die een extern lid de ruimte geven een beperkt aantal uren te besteden aan de uitvoering van opdrachten. Dit kan in de beeldvorming leiden tot ongewenste belangenverstrengeling en niet transparante aanbesteding. Indien externe leden betrokken worden bij de uitvoering van de opdracht, kan dit alleen als dit vooraf – bij de aanstelling – in tijd en geld (vergoeding) duidelijk is aangegeven.

B Het uitvoeren van onderzoeken door het lid dan wel het bureau voor andere rekenkamer(commissie)s kan soms tot een belangenverstrengeling leiden (4 en 8). Onderzoeken voor bijvoorbeeld naburige of provinciale rekenkamer (commissie)s kunnen in de belangensfeer liggen van de gemeente waar het rekenkamerlidmaatschap wordt uitgeoefend. In dit geval dient betreffende persoon niet betrokken te zijn bij dergelijke onderzoeken. Ook dient het lid en zijn bureau zich onthouden van het actief acquireren van opdrachten op basis van zijn lidmaatschap.

C Een extern lid dient geen werkzaamheden te verrichten als onderzoeker of adviseur voor betreffende overheidsorgaan dan wel semi publieke instanties die in relatie staan met desbetreffend overheidsorgaan (1). Er zou dan bijvoorbeeld de indruk kunnen ontstaan dat onderwerpen waar het lid als extern adviseur actief is niet op de agenda van de commissie komt. Het lid moet ook zonder de schijn tegen zich te krijgen van oneigenlijk gebruik, kunnen beschikken over vertrouwelijke documenten. Ook dient het lid geen acquisitie te verrichten voor zijn bureau bij betreffend overheidsorgaan. Ook dit kan

hem op den duur in een lastig pakket brengen wat betreft zijn onafhankelijkheid en integriteit.

D Indien bij de rekenkamer(commissie) een onderwerp aan de orde komt waarbij in het verleden respectievelijk het lid betrokken geweest is dan wel het bureau van het lid betrokken is (2 en 6), resteert er uitsluitend de mogelijkheid van het tijdelijk terugtreden wanneer desbetreffend onderwerp in vergaderingen aan de orde komt. Er mag geen enkele schijn ontstaan van zelfonderzoek.

E Interessant vraagstuk is in hoeverre het gehele bureau waar het lid werkzaam is van werkzaamheden voor het hele overheidsorgaan gedurende het lidmaatschap en de jaren daarna moet worden uitgesloten (5). In ieder geval zal dit er toe leiden dat veel adviseurs van met name grotere bureaus zullen afhaken. Dit zal niet zo gauw gebeuren met "eigen ondernemers". In deze dient een strikte lijn gevolgd te worden. Indien iemand lid is van een rekenkamer of rekenkamercommissie en tevens werkzaam is bij een organisatieadvies- of onderzoeksbureau kan het betreffende bureau geen opdrachten uitvoeren voor de gemeente of provincie. Zou dat wel gebeuren voor een bepaald onderwerp dan ontstaat er altijd een integriteitsprobleem. Indien het onderwerp niet voor nader rekenkameronderzoek wordt geselecteerd werpt dit de vraag op of de rekenkamer(commissie) wellicht geen onderzoek wil doen naar een onderwerp waar het bureau van één van haar leden aan heeft meegewerkt. Wordt het onderwerp wel gekozen, dan dient het lid (tijdelijk) terug te treden zoals een enkele rekenkamer(commissie) nu al formeel geregeld heeft. Maar de overige leden weten dat zij een oordeel vellen over een onderwerp waaraan is bijgedragen door het bureau waar hun tijdelijk teruggetreden mede-lid zijn hoofdkomen verdiend. Het niet-uitsluiten van deze bureaus stelt de wethouder, gedeputeerde of dienst in de gelegenheid het betreffende rekenkamerlid, en daarmee de rekenkamer(commissie) in verlegenheid te brengen door

juist het betreffende bureau in te huren. Als dit zelfs gebeurt tijdens een rekenkameronderzoek dan 'dwingt' de wethouder cs. het rekenkamerlid om tijdelijk terug te treden.